

МІЖНАРОДНИЙ ДОГОВІР ЯК ДЖЕРЕЛО МІЖНАРОДНОГО ПУБЛІЧНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА

Як відомо, міжнародний договір є джерелом як міжнародного публічного, так і міжнародного приватного права. Однак, його місце та роль у цих галузях права значно відрізняються. Відповідно, метою роботи є виділити ключові відмінності та спробувати пояснити, що їх обумовлює.

Спершу потрібно надати визначення договору. За ст. 2 Віденської конвенції про право міжнародних договорів «договір» означає міжнародну угоду, укладену між державами в письмовій формі і регульовану міжнародним правом, незалежно від того, чи викладена така угода в одному документі, двох чи кількох зв'язаних між собою документах, а також незалежно від її конкретного найменування [1].

Логічно припустити, що роль міжнародного договору в міжнародному публічному та приватному праві базується на характеристиці цих правових систем. Таким чином, щоб охарактеризувати договір, спочатку необхідно описати в загальних рисах міжнародне публічне та приватне право і притаманні їм джерела.

Міжнародне публічне право можна визначити як систему юридично обов'язкових договірних і звичаєвих норм і принципів, які створюються за узгодження спільних інтересів держав, що регулюють міжнародні публічні відносини між ними та іншими суб'єктами міжнародного права [2, с. 54]. Суб'єктами зазвичай вважаються держави, міжнародні міждержавні організації, народи та нації, що борються за самовизначення та державоподібні утворення. Міжнародна правосуб'єктність фізичних та юридичних осіб залишається предметом дискусій [2, с. 64].

Щодо переліку джерел міжнародного публічного права, незважаючи на багато спірних питань, прийнято посилається на статтю 38 Статуту Міжнародного суду ООН, у якій зазначено такі головні джерела у сучасному міжнародному праві як міжнародний договір, міжнародно-правовий звичай, загальні принципи права, визнані всіма націями, та в якості допоміжних джерел виступають міжнародні судові рішення та доктрини найкваліфікованіших спеціалістів з міжнародного права різних націй [3].

Черговість викладення джерел жодним чином не применшує і не перебільшує значення кожного з них, а отже, не створює

ієрархії [2, с. 111]. Проте на сучасному етапі саме міжнародний договір вважається найбільш ефективним засобом регулювання відносин між державами та іншими суб'єктами міжнародного публічного права [4, р. 94].

Щодо міжнародного приватного права, то його можна визначити як систему юридичних норм, спрямованих на регулювання приватноправових відносин з іноземним елементом. Суб'єктами цих відносин є передусім фізичні та юридичні особи, а інколи – держави [5, с. 12].

Джерелами міжнародного приватного права є: внутрішнє законодавство, міжнародні договори, міжнародні й торговельні звичаї, судова та арбітражна практика. Інколи до цього переліку відносять доктрину, як колективну думку найбільш авторитетних юристів [5, с. 27].

На основі наведених фундаментальних відмінностей можна пояснити, яку роль виконує міжнародний договір в цих правових системах. Оскільки міжнародне публічне право, перш за все, спрямоване на регулювання відносин між державами, які є суверенними та рівними, то цілком природно, що міжнародний договір має вирішальне значення. Звичай, хоча і є певною мірою основою міжнародно-правового порядку, не може забезпечити необхідну деталізованість та чіткість державної практики [6, с. 140, 160].

Сутність міжнародного приватного права значною мірою відрізняється, адже основне завдання при регулюванні приватноправових відносин з іноземним елементом – це правильно визначити матеріальне право, що підлягає застосуванню. Міжнародні договори можуть регулювати ці відносини по суті або містити колізійні норми, за допомогою яких визначається матеріальне право, яке необхідно застосувати. Однак умови застосування міжнародних договорів встановлюються внутрішнім законодавством. Окрім цього, до уваги слід брати юридичну силу договору та момент набуття чинності для кожної із держав [7, с. 64–68].

Як бачимо, у системі джерел міжнародного приватного права, на відміну від публічного, важливу роль відіграє внутрішнє законодавство, що зумовлено, зокрема, суб'єктами приватноправових відносин з іноземним елементом, які в переважній більшості випадків є фізичними або ж юридичними особами. Це не заперечує цінності міжнародного договору, який забезпечує як уніфікацію норм матеріального права, так і прийняття єдиних підходів до вирішення колізійних питань, проте описати його як основне джерело неможливо [7, с. 64].

Отже, міжнародний договір є важливим джерелом як міжнародного публічного, так і міжнародного приватного права.

Проте різна сутність цих правових систем обумовлює те, що його роль у регулюванні міжнародних публічних відносин часто є вирішальною, на відміну від міжнародних приватно-правових відносин, де важливе місце займають національні системи права.

Список використаних джерел

1. Віденська конвенція про право міжнародних договорів. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text
2. Міжнародне публічне право: підручник : у 2 т. / [В. В. Мицик, М. В. Буроменський, О. В. Буткевич та ін.] ; за ред. В. В. Мицика. 2-ге вид., змін. Харків : Право, 2020. 416 с.
3. Статут Міжнародного суду ООН. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text
4. Shaw M. International Law. Sixth Edition. Cambridge : Cambridge University Press. 2008. 1710 p.
5. Фединяк Г. С., Фединяк Л. С. Міжнародне приватне право : підручник / Г. С. Фединяк, Л. С. Фединяк. К. : Алерта, 2017. 504 с.
6. Гердеген М. Міжнародне право / пер. з німецької. К. : «К.І.С.», 2011. 516 с.
7. Котуха О. С., Чабан О. М. Особливості застосування положень міжнародного договору при регулюванні приватних відносин з іноземним елементом. *Право і суспільство*. № 6. 2018. С. 63–68.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри Малига В. А.

ДРАЧ ДМИТРО ЛЕОНІДОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»

МІЖНАРОДНА ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ СВЯТОГО ПРЕСТОЛУ: ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Досліджуючи дане питання, варто було б звернутися до визначення міжнародної правосуб'єктності, під якою варто розуміти якісну характеристику, якою наділена суб'єкти міжнародного права, та яка полягає у їх здатності мати права та обов'язки на міжнародній арені, а також, здатність брати участь у процедурах створення та реалізації норм міжнародного права, тощо.

20 серпня 1999 року Святий Престол використав право на самоідентифікацію та представив Комітету з ліквідації расової дискримінації доповідь, у якій було зазначено наступне: «Святий